

ERDEMLİLİK İDDİASIYLA AHLAKSIZLIK YAYMA ARASINDA BATI: ÜSTÜNLÜK KİBRİ

DR. ELSADIG ELFAQIH

Başkan Danışmanı ORSAM

“

Batılı ülkeler, tüm ahlaki kuralları çiğnemenin sporla bağdaşmayacağı fikriyle uyuşmayan amaç ve araçları kullanmaktadır. Bu kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmak temel hedef ve gözetilmesi gereken prensip olmalıdır. Ancak bazı Batı ülkeleri Katar'daki Dünya Kupası'nda şahit olduğumuz üzere, yalnızca bu kuralları çiğnemekle kalmayıp daha da ileri giderek sözleşmeleri veya genel spor ilkelerini ihlal etmektedir.

”

Katar'daki dünya kupasıyla ilgili süregiden tartışmalar Batı medeniyetinin diğer medeniyetleri ve farklılıkları algılama ve saygı duyma konusundaki çelişkileri yeniden su yüzüne çıkarmış oldu. Özellikle Almanya'nın yoğunlaştığı Katar'a yönelik olumsuz kampanya erdemli olma iddiasında olan bir medeniyetin kültürel çeşitliliği pekiştirmesi

amacıyla gerçekleştirilen spor gibi uluslararası organizasyonun temel hedeflerine gölge düşürmüş ve oryantalizmin farklı formlarda dirilmesine yol açmıştır. Dolayısıyla erdemlilik iddiasının klasik geçmiş örneklerde olduğu gibi Batı'nın kibriyle sonuçlandığına şahit olmaktadır. Bu süreçlerin belirli tarihsel ve sosyal aşamaları olduğu aşikârdır.

KİBİRLİLİK

Beşerî toplumlar, Batı'nın bu gibi insani faaliyetlerde küstahlık tahnına oturmadan önce sporla ilgilenmiştir. Nitekim Batı'nın çelişkileri, kendisinin başlattığı, keşfettiği veya icat ettiği gerçek bir faaliyetle övündüğünde kendini genellikle çok belirgin şekilde göstermektedir. Ancak spor, kesinlikle Batı'nın icatlarından, keşiflerinden ve girişimlerinden değildir. Sporun ilk yapanlar, kendilerini savaşa hazırlamak amacıyla Sümerler ve eski Mısırlılar olmuştur.

Sporla eğlence ve dinî ibadet toplumda siyasi istikrar durumu yaratma gibi çeşitli amaçlarla teşvik edilmiştir. Aynı şekilde spor alanları Latin Amerika'daki Maya uygarlığında da genişlemiştir. Mayalarda top oyunları özellikle dini, sosyal ve siyasi amaçlara hizmet etmiştir ve yerel çeşitlilikten kaynaklanan farklılıkları ve çatışmaları önemsizleştirerek ortak sosyal bağ sağlamıştır. Onları daha sonra, sporun kendilerinde önemli dinî ve sosyal çağrışımları bulunan eski Yunanlılar ve Romalılar izlemiştir. Bu çağrışımlar arasında toplumun ana birleştirici özelliklerinden biri olarak fiziksel ve zihinsel mükemmeliğe ulaşmak için çabalamak yer almıştır. Platon ve Aristo, sporu eğitimde ve dolayısıyla insanın refahında temel unsur olarak görmüştür. Nitekim eğitilmiş bir Yunanlı, insan haklarının gözetilmesi dâhil olmak üzere pek çok meselenin yanı sıra atletik yarışmalara katılarak beden ve zihin arasında uyum yaratmaya çalışmalıydı. Thomas Aquinas, özellikle "izlemek" ve eğlenmek uğruna yırtıcı hayvanların önünde insanları ölüm tehlikesine maruz bırakmak Helenistik kültür mirasında yaygın bir eylem hâline geldiğinde, Platon ve Aristo gibi insanın gelişmesi için bedeni ve ruhu geliştirmenin gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Sportmenlik spor çevreleri dışındaki sivil ve kültürel yaşam için önemli olduğu düşünülen ve sadece resmî kurallara uymaktan daha fazlasını gerektiren temel erdem olmasına rağmen, bu kavram birleşik bir kavram veya ahlaki açıdan farklı bir dizi erdem olarak çok az

ilgi ve uyum görmüştür. Bu kavram, ona eşlik eden eğlence yöntemlerine bile uzanarak müsabakaların eğlence ile rekabetçi düzeyini eşitlemektedir. Aynı zamanda, bu olumlu ahlaki denge spor rekabetinin temel amacı olan mükemmeliğe uzanmaktadır. Spor meydanlarındaki "hile" ile bağlantılı ihlaller de dâhil olmak üzere Batı'yla İslam dünyası arasındaki medeniyet çatışması meselelerini bir kenara bırakacak olursak bazı Batı ülkelerinin davranışlarına yönelik ahlaki itirazlar Batılı ülkelerin mantıksal tutarlılıktan yoksun olmalarıyla ilgilidir. Aynı zamanda Batılı ülkeler, tüm ahlaki kuralları çiğnemenin sporla bağdaşmayacağı fikriyle uyuşmayan amaç ve araçları kullanmaktadır. Bu kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmak temel hedef ve gözetilmesi gereken prensip olmalıdır. Ancak bazı Batı ülkeleri Katar'daki Dünya Kupası'nda şahit olduğumuz üzere, yalnızca bu kuralları çiğnemekle kalmayıp daha da ileri giderek sözleşmeleri veya genel spor ilkelerini ihlal etmektedir. Aynı zamanda bu ülkeler, oyuncuların ve izleyicilerin uymaları beklenen birtakım standartları dahi ihlal etmiştir.

IRKÇILIK

Katar'daki Dünya Kupası öncesinde, bu kupanın yapılacağı tesislerde çalışırken ölen işçi sayısı da dâhil olmak üzere, sayısız yan ve marjinal konu hakkında yoğun bir bilgi karmaşası yaratılmıştır. Bunu yapanların başında Deutsche Welle'e bağlı Alman radyo ve televizyon istasyonları bulunmuştur ve ardından bu haberlere Guardian başta olmak üzere İngiliz gazeteleri de eşlik etmiştir.

“

Burada okuyucu şu soruyu sorabilir: "Oryantalizmin" Katar Dünya Kupası ile ilgisi nedir? Cevabı ise ırkçı dürtüler ve oryantalizm mirasından başka açıklaması olmayan ve Katar'daki Dünya Kupası'na yönelik inşa sürecinde kullanılan yanıltıcı bilgilerin Batı medyasındaki yoğunluğunda yatmaktadır.

”

Nitekim İngiliz gazeteleri, kanıt sunmadan, güvenilir kaynaklara dayanmadan ve hatta bu sayıların arka planını ve taraflılıklar ilgisini "araştırmadan" yüksek rakamları yayımlamaya gönüllü olmuşlardır. Bu taraflılık genellikle ırkçı, tarihsel ve oryantalist güdülerle yapılmaktadır. Burada okuyucu şu soruyu sorabilir: "Oryantalizmin" Katar Dünya Kupası ile ilgisi nedir? Ce-

vabı ise ırkçı dürtüler ve oryantalizm mirasından başka açıklaması olmayan ve Katar'daki Dünya Kupası'na yönelik inşa sürecinde kullanılan yanıltıcı bilgilerin Batı medyasındaki yoğunluğunda yatmaktadır. Batı medyasını "İslamofobi ve oryantalistlerin sözlerinden etkilenmekle" suçlayan ve hayatını kaybeden göçmen işçi sayılarına ilişkin Katar'ın sunduğu resmî yanıt bu çerçevede oryantalizme de atıfta bulunmuştur. Ortadoğu'daki sosyal medya platformları hak-

kında dezenformasyon konusunda uzman olan ve Katar'da ikamet eden araştırmacı Mark Owen Jones'un görüşüne göre, "Batı'nın yaklaşımında kısmi oryantalizm bulunmaktadır. Nitekim oryantalizmin temel ilkelerinden biri, Batılı veya Avrupalı olmayan dünyanın daha vahşi ve barbar olduğunun varsayımıdır. Dolayısıyla okuyucu o bölgede bir tür vahşet olduğuna inanıyorsa muhtemelen bu sayıların gerçek olduğuna inanmaya daha meyilli olacaktır." Bu

nedenle Dünya Kupası'nı konu eden haberler, Batı'nın diğer halkları ve ulusları anlamadaki sorunsal klişelerden etkilenmiştir. Batı medyası bunu yaparken de uzun bir kibir tarihine dayanmıştır ve başkalarının kültürel miraslarını, ahlaki değerlerini ve hatta dinî yükümlülüklerini ifade etme özgürlüğü söz konusu olduğunda kınından çıkarmak için hiç acele etmediği ifade özgürlüğü kılıcını çekmiştir.

“

Alman araştırmacı Sebastian Zuns ise "İnsan Hakları Satılık Değildir" adlı çalışmasında, genel olarak Batı'nın ve özel olarak Almanya'nın Katar'a yönelik politikalarındaki çelişkiye dikkat çekmiştir. Araştırmacı, kitabında "Bir yandan Katar'daki insan hakları ve işçi hakları ihlalleri Alman politikacılar, medya ve sivil toplum örgütleri tarafından sert eleştirilere maruz kalırken, diğer yandan Alman şirketleri Katar devletiyle Dünya Kupası'na altyapı inşa etmek için kazançlı sözleşmeler imzaladı" demiştir.

”

Bu itibarla biz ve başkaları, devletler ve toplumlar olarak Batı'nın davranışları hakkında bir fikir sahibi olabiliriz. Ancak bu düşünce-mizi dile getirirken, korkudan ve çekinmeden ziyade edepten ve nezaketten ötürü, dilimiz Batı'ya uygun kelimeler kullanmaya cesaret etmemektedir. Halbuki onların ağızları, hak ve ahlak ehlinin dilini kontrol eden belagat ve edep sınırlarını oldukça aşan "müsteh-

cenliklerle" doludur. Burada elbette nesnellüğün gerekliliklerini konuşmada nezaket yasaklarına izin veren istisnalar mevcuttur ki durumu tanımlarken en azından "bayağılık" tanımı kullanılabilir. Boş küstahlık ancak mantıkla en alt düzeye indirilmedikçe bastırılmaz ve yeniden kendisini gösterme girişiminde bulunur. Akli başında her insan, Nazi geçmişi nedeniyle soykırım gerçeğiyle yaşamak zorunda kalan Almanya gibi bir ülkenin, dünyaya insan hakları konusunda bir şeyler öğretmeye cüret etmeyecek bir ülke olduğunu düşünebilmektedir. Nazi Almanyası'nda işkence görenlerin o zamanki tek suçu ırk ve din bakımından farklı olmalarıdır ve onlara ayrıca "her türlü eş cinselliği teşvik ettikleri" söylenmiştir. Üstelik Almanya bunu, Almanya ve Batı'nın eş cinselliği teşvik etme kampanyalarını benimsemeden, bu sapkınlığa parlak liberal "şımartma" adları takmadan ve Araplarla Müslümanların ahlakını bozmak istedikleri eş cinselliğin bayrağında gökkuşağının renklerini dalgalandırmadan önceki dönemde yapmıştır. Dünyanın bu ikiyüzlülüğün büyüklüğünü unutmaması adına eski Almanya Dışişleri Bakanı Sigmar Gabriel'in Katar'la ilişkilerde "Alman küstahlığı" ve "iğrenç" olarak nitelendirerek eleştirdiğini vurgulamakta yarar bulunmaktadır. Ona göre Almanya'nın bu tutumu sportmenlikten ve insanların değerlerini ölçtükleri medeniyetin en küçük özelliklerinden yoksundur. Alman dergisi "Stern"e verdiği demeçte Gabriel, "Almanya'da eş cinselliğin 1994 yılına kadar suç olduğunu" belirterek, "annemin çalışmak için hâlâ kocasının iznine ihtiyacı vardı" demiştir. Sözlerine

"Misafir işçilere kötü davrandık ve onları kötü bir şekilde barındırdık" diye devam etmiştir. Açıklamasında Almanya'nın ahlaki değerlerin kısıtlamalarından kurtularak "liberal" hâle gelmesi onlarca yıl sürmesine rağmen, Almanların Katar'ı gerçekleştirdiği reformlar nedeniyle övmek yerine ülkeye her gün "hakaret ettiğini" belirtmiştir.

Alman araştırmacı Sebastian Zuns ise "İnsan Hakları Satılık Değildir" adlı çalışmasında, genel olarak Batı'nın ve özel olarak Almanya'nın Katar'a yönelik politikalarındaki çelişkiye dikkat çekmiştir. Araştırmacı, kitabında "Bir yandan Katar'daki insan hakları ve işçi hakları ihlalleri Alman politikacılar, medya ve sivil toplum örgütleri tarafından sert eleştirilere maruz kalırken, diğer yandan Alman şirketleri Katar devletiyle Dünya Kupası'na altyapı inşa etmek için kazançlı sözleşmeler imzaladı" demiştir. Örneğin Ekim 2022'de, Katar Yatırım Fonunun Alman enerji devi RWE'nin en önemli hissedarı olduğu duyurulmuştur. Ayrıca Katar, Deutsche Bank'ın yanı sıra Volkswagen'de de hisse sahibidir. Öte yandan Katar Havayolları, Bayern Münih kulübünün sponsorudur. Ancak Alman medyası ya da Katar Dünya Kupası'na eleştiri yönelten kesimler, bahsi geçen olumlu ekonomik bağlar hakkında bu ilişkileri "tartışmalı" kılacak politikalar izlememektedir. Sonuç olarak bu durum Almanya özelinde ve Batı genelinde çifte standart ve iki yüzlü tutumun ne derece yaygın olduğunu ve oryantalist bakış açısının Batı "değerlerinde" içkinliğini doğrulamaktadır. ■